

6. februar 2019

Landbruks- og matdepartementet
Klima- og miljødepartementet
Norges Bondelag
Norges Bonde- og Småbrukarlag

KLIMAKUTT I OG UTVIKLINGEN AV NORSK JORDBRUK

Naturvernforbundet viser til de pågående forhandlingene mellom regjeringen og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag om klimatiltak og utslippsreducerende tiltak i jordbruket, og vi ønsker med dette brevet å komme med noen innspill.

Klimaendringene krever storstilte utslippskutt, i alle sektorer, hvert eneste år fra nå. Dette inkluderer også landbruket. Det er viktig å innrette landbruket på en klimasmart måte, men vi er avhengig av at det gjøres på en måte som også ivaretar det naturmangfoldet og mulighetene for en framtidig, bærekraftig matproduksjon. Jordbruket må i større grad baseres på norske ressurser, og i takt med det må kostholdet i Norge legges om til lavere kjøttforbruk og mer plantekost. Under følger mer detaljerte innspill.

Utslippsmålet må skjerpes

Da regjeringsplattformen ble lagt fram, ble målet for ikke-kvotepliktig sektor økt til 45 prosents utslippsreduksjon innen 2030, sett i forhold til 2005. Etter hva vi har fått opplyst, er regjeringens krav inn i forhandlingene at jordbruket skal kutte 5 millioner tonn av en referansebane på 72 millioner tonn CO₂-ekvivalenter for perioden 2021–2030. Dette utgjør 7 prosent av utslippene fra referansebanen og er etter vår mening lavt.

Det er viktig å kunne fortsette å produsere mat i framtida og å være selvforsynt i en verden hvor klima truer mattilgangen i flere andre land. Likevel mener vi at målet må økes. Da er det viktig å benytte klimatiltak som reduserer klimagassutslipp uten å ødelegge naturverdier og andre forutsetninger for bærekraftig utvikling.

Jordbruket må omstilles

For å gjøre jordbruket mer klimavennlig og i større grad basert på norske ressurser må beitedyr flyttes fra dyrka mark til naturbeiter og utmark. På den måten vil det åpne seg muligheter for å øke produksjonen av matvekster. Ved å produsere plantemat direkte i stedet for å bruke dyrka jord til beite eller dyrefôr, vil bonden kunne produsere i størrelsesorden ti ganger så mye menneskenyttbar mat målt i matenergi med plantevekster enn med kjøtt. Naturvernforbundet mener at regjeringen må stille opp med nødvendige økonomiske midler til å bistå en slik omstilling av jordbrukets matproduksjon.

Dyrkbar jord må ivaretas

Av Norges 9 millioner dekar dyrkajord er det mulig å dyrke korn, belgvekster, grønnsaker, potet, frukt og bær på mer enn en tredel. Vi har stor tro på at den norske bonden vil klare å omstille seg til produksjon av mer plantemat der forholdene ligger til rette for det.

Norge har store beiteressurser som bare drøvtyggere kan gjøre om til menneskemat. Mens bare 3 prosent av Norges landareal er dyrka jordbruksareal, er 45 prosent potensiell beitemark. Både dyrka mark og naturbeitemark er viktige ressurser som vi ikke kan risikere å miste. Det betyr at jordvern og opprettholdelse av naturbeitemark er avgjørende for vår matproduksjon.

Norsk mat på norske ressurser

Den norske selvforsyningsgraden er på under 50 prosent, og det importeres store mengder kraftfôr hvert eneste år. Naturvernforbundet mener det er viktig at matproduksjonen er basert på norske ressurser, og at dette også gjelder det kjøttet og den melka vi vil produsere i framtida.

Å benytte seg av naturbeiter og utmarksbeite er et viktig virkemiddel for å sikre at det kjøttet og den melka vi produserer, produseres på en mest mulig miljøvennlig måte. Naturbeiter er viktige for naturmangfoldet. Videre viser internasjonale studier at optimalt beite kan stimulere karbonlagring i jord. Virkningen av beite på karbonlagringen ser ut til å være størst i naturbeitemark, der mykorrhizasoppens symbiose spiller en viktig rolle for karbonopptaket. I en tidligere studie av europeisk grasmark ble det funnet tre-fire ganger mer karbonopptak i naturbeitemark enn i dyrka (dvs. pløyd, tilsådd og/eller gjødslet) beitemark, og en studie i England indikerer størst karbonlagring ved middels (framfor lavt eller høyt) beitetrykk.

I Norge er det foreløpig gjort få undersøkelser av karbonlagring i naturbeitemark og av betydningen av beite for karbonlagring i jord. Derfor bør vi også få forskning og egne utredninger om dette i Norge, slik at det er mulig å få et mer fullstendig bilde av karbonlagrene til naturbeitemark. Uansett bør kjøttproduksjon ved bruk av slik beitemark foretrekkes framfor annen kjøttproduksjon, samtidig som kjøttforbruket må reduseres.

Kjøttforbruket må reduseres

Redusert kjøttforbruk er bra for folkehelsen, og Helsedirektoratet anbefaler halvering av forbruket av rødt kjøtt fra dagens nivå. Redusert kjøttforbruk hos befolkningen vil redusere utslippet av klimagasser fra jordbruket og øke etterspørselen etter matvekster i takt med omstillingen i jordbruksproduksjonen. Utslippene fra produksjon av rødt kjøtt er høyere enn utslipp fra annen matproduksjon (St.meld. nr. 41 (2016–2017)), og det er igjen store variasjoner innen kategorien rødt kjøtt når det gjelder bruk av kraftfôr.

I 2017 produserte Norge mindre storfekjøtt enn hva som ble forbrukt, og vi hadde en import på om lag 19 prosent. Tiltak som påvirker og reduserer kjøttforbruket, bør favorisere norsk kjøttproduksjon på naturbeite, av hensyn til både naturmangfold og klima. Det forutsetter støtteordninger, generelle informasjonskampanjer rettet mot forbrukeren, opprinnelsesmerking m.m.

Helsedirektoratets kostholdsråd gir om lag en halvering av forbruket av kjøtt fra gris, storfe og sau. Naturvernforbundet mener at det er et godt mål som Norge bør nå innen 2030. Forbruket av fjørfekjøtt bør også halveres i samme periode.

Matsvinnet må reduseres

Ifølge Østfoldsforskning ble det kastet minst 385 000 tonn spisbar mat i Norge i 2017. Dette tilsvarer 73 kg per innbygger. Husholdningsleddet står for over halvparten av dette matsvinnet (58 prosent), etterfulgt av matindustrien (24 prosent), dagligvarehandelen (13 prosent), hotell og kantiner (estimert til 3 prosent) og grossistleddet (2 prosent).

Fra 2015 til 2017 ble svinnet fra matindustrien redusert med 13 prosent, ifølge NHO Mat og Drikke. Dette viser at vi er på riktig vei. Men fortsatt blir altfor mange tonn spisbar

mat kastet. Matsvinnet i Norge må reduseres i alle ledd. Den reduksjonen i produksjonsbehovet som da blir resultatet, vil gi et verdifullt kutt i jordbrukets utslipp av klimagasser, og forbruket av ressurser vil gå ned i hele verdikjeden fra jord til bord.

Forbud nedbygging av myr

Regjeringen har foreslått forbud mot nydyrking av myr. Vi mener at det er et meget godt klimatiltak, som samlet sett vil gi mer enn 1 million tonn CO₂-ekvivalenter i sparte utslipp i perioden 2019–2031. Myr er et viktig karbonlager med verdifulle biotoper og grunnlag for biologisk mangfold. Et forbud mot nydyrking av myr må følges opp av et tilsvarende forbud mot nedbygging av myr til veier, hus og hytter.

En variert bruksstruktur er bra for klima og natur

Norge er begrenset av sine naturgitte forutsetninger, og det er derfor viktig å opprettholde en variert bruksstruktur og matproduksjon. Et allsidig jordbruk som utnytter de naturgitte forutsetningene for matproduksjon i Norge, er et viktig element i bærekraftig utvikling. Derfor er det viktig at jordbruket ikke blir sentralisert på få, store bruk, men fortsatt kan være spredt over hele landet.

Vi ønsker dere lykke til med forhandlingene og bidrar gjerne med å utdype våre innspill.

Med vennlig hilsen
Naturvernforbundet

Silje Ask Lundberg
leder

Kopi:
Statsministerens kontor
Finansdepartementet
Landbruksdirektoratet
Miljødirektoratet